

Grondwaterzorgplicht leidt tot onduidelijkheid

Met de inwerkingtreding van de Waterwet op 22 januari 2009 is de grondwaterzorgplicht voor een deel bij de gemeenten komen te liggen. Veel gemeenten weten nog niet hoe ze daar mee om moeten gaan: moet er een grondwatermeetnet komen? Moet er heel nieuw beleid komen? En wat nu als er geen grondwatergerelateerde klachten zijn? Ook voor waterschappen is het operationele grondwaterbeheer een nieuwe taak, die al doende wordt opgepakt. Voorlopig lijkt de invoering van de Waterwet redelijk soepel te verlopen ondanks deze onduidelijkheden, zo bleek tijdens het door Eurecom georganiseerde congres 'Grondwater in de stad' op 15 december in Woerden. Een jaar Waterwet heeft nog weinig jurisprudentie opgeleverd, volgens Gert-Jan de Jager, advocaat bij Knepelhout & Korthals.

Rimbaud Laperre, geohydroloog bij milieu-adviesbureau Landslide, stelde dat er eigenlijk geen 'stedelijk grondwater' is. Grondwater trekt zich tenslotte niets aan van door mensen getekende kaarten. Toch onderscheidt grondwater in stedelijk gebied zich van grondwater in landelijk gebied door verschillende factoren: het is druk (veel potentiële gebruikers en verontreinigingsbronnen), kleine peilveranderingen kunnen grote hydrologische en financiële gevolgen hebben, grote(re) verscheidenheid aan stromingsrichtingen en -snelheden, meer en grotere (historische) grondwaterverontreinigingen, heterogene(re) ondergrond door menselijk handelen, weinig aanvulling van het grondwater met regenwater (hoog verhardingspercentage) en overstort(en) van vuilwater bij overbelasting riolering. Voor de toekomst ziet Laperre dan ook grote uitdagingen, die door de klimaatverandering nóg uitdagender worden. De oplossing ligt volgens hem niet in het aanpakken van afzonderlijke probleemgevallen, maar in een gebiedsgerichte, integrale aanpak. Te denken valt aan een installatie voor opslag van warmte en koude in de grond in een gebied met vervuild grondwater, groene daken, het afkoppelen van verhard gebied en een 'slimmer' grondwatermeetnet.

Over het nut en de noodzaak van een grondwatermeetnet liepen de meningen uiteen. Wytze Dassen (Tauw) gaf twee voorbeelden van gemeenten die Tauw hadden ingeschakeld om invulling te geven aan de grondwaterzorgplicht. Het ging daarbij om vier gemeenten op Goeree-Overflakkee en zes gemeenten in het veenweidegebied. In beide gebieden waren weinig klachten en de gemeenten hadden weinig kennis van het grondwater. Door gebruik te maken van de aanwezige gebiedskennis bleek dat op Goeree-Overflakkee een grondwatermeetnet niet nodig was. In het veenweidegebied was een beperkt meetnet voldoende, dat werd ingericht samen met de gemeenten. Door gebruik te maken van de aanwezige gebiedskennis ontstaat niet alleen een goed meetnet, maar ook betrokkenheid. Dassen gaf dan ook als advies: "Grondwatermeetnet? Nee, tenzij..."

Arnold Wielinga en Leon Brouwer van Royal Haskoning kwamen met het tegenovergestelde advies. Zij stelden dat een grondwatermeetnet, ook als er geen klachten zijn, noodzakelijk is. Dat hoeft geen enorm ingewikkeld en uitgebreid meetnet te zijn;

door goed naar het gebied te kijken, kan ook met een beperkt aantal buizen een volledig beeld ontstaan. Voor de gemeenten Abcoude, Breukelen, Loenen en Ronde Venen, die zouden fuseren (uiteindelijk is de fusie anders verlopen dan in eerste instantie de bedoeling was) hebben zij ook een advies over de invulling van de grondwaterzorgplicht opgesteld. Hierbij werd gebruik gemaakt van een enquête onder de bevolking, die een aardige respons opleverde. Knelpunten binnen de verschillende gemeenten werden zo duidelijk. Voor het opstellen van een grondwaterzorgplan werden verder basiskaarten gemaakt en werd de al aanwezige kennis van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht en Waternet gebruikt. Uiteindelijk rolde een grondwaterplan uit de bus met daarin invulling van de taak en de zorgplicht en de loketfunctie van de gemeente. Verder werd een eerste set aan maatregelen/acties opgesteld en een opzet voor het grondwatermeetnet. Omdat de fusie tussen de gemeenten anders verliep dan verwacht, is nog niet aan de uitvoering van die plannen begonnen.

Gemeenten worstelen dus met de invulling van de grondwaterzorgplicht, maar hoe gaan de waterschappen met het hen toegewezen operationele grondwaterbeheer om? Volgens Ysbrand Graafsma (Waterschap Rijn en IJssel) waren waterschappen ook voor de komst van de Waterwet grondwaterbeheerders: zij zorgden al voor drainage, ontwatering en afwatering in landelijk gebied, bestrijding van de verdroging en stelden al een GGOR op (het Gewinst Grondwater- en Oppervlaktewater-Regime). Nu is daar het operationele grondwaterbeheer bijgekomen. Graafsma verwacht dat in 2015 ook de vergunningverlening voor drinkwateronttrekkingen, industriële onttrekkingen van meer dan 150.000 kubieke meter per jaar en koude-warmteopslagsystemen hierbij komen. Volgens Graafsma zijn de waterschappen druk bezig met hun nieuwe taak, hetgeen resulteert in een waterbeheerplan 2010-2015 inclusief grondwaterbeleid voor alle waterschappen. In veel gevallen is dat beleid gestoeld op provinciaal beleid. Het uitgangspunt bij de meeste waterschappen is dat grondwater een schaars goed is, waarmee zuinig en voorzichtig moet worden omgegaan. Daarbij huldigen de waterschappen het uitgangspunt: al doende leert men.

Ondertussen zijn er ook bestaande grondwaterproblemen die moeten worden opgelost.

Zo is het Havenbedrijf Rotterdam druk bezig met de vervuiling die in bepaalde gedeelten van het havengebied in de loop der jaren is ontstaan, vertelde Willem van Hattem van het Havenbedrijf. Daarbij gaat het om vervuiling met minerale olie, vluchtige aromaten en chloorkoolwaterstoffen in een gebied van ongeveer 500 hectare. Uit een modelstudie blijkt dat verspreiding van de vervuiling tot buiten het havengebied dreigt. Een aanpak van deze vervuiling is onbetaalbaar, zonder garantie dat het werkt. Het Havenbedrijf zet daarom in op beheersing van de risico's via integrale gebiedsaanpak (ondergrond) door (geforceerde) natuurlijke afbraak in het diepe(re) grondwater, 'slimme' monitoring (gebiedsgrens, pluimgedrag) en selectieve pluimverwijdering afhankelijk van de mate van verwijdering van (risicovolle) bronnen op of in de bovengrond. In de praktijk moet een kaart worden gemaakt met de systeem- en gebiedsgrens en de risicogebieden. Deze kaart moet vertaald worden in maatregelen. Verder moet een monitoringstrategie worden opgezet via het inrichten van meetpilots (onder andere in het Botlekgebied, waar de problemen het grootst zijn). De betrokkenheid van het bedrijfsleven moet ook vergroot worden. Uitgangspunten van het beleid zijn dat de kwaliteit van het grondwater buiten het gebied wordt beschermd. Een zekere verspreiding van de verontreiniging binnen het gebied is toegestaan en wordt afgestemd op de functies in het gebied. Wel moet op termijn een meetbare verbetering van de grondwaterkwaliteit bereikt worden binnen het gebied.